

MIHAI EMINESCU, SUFLUL VIU AL ISTORIEI GETO-DACILOR

(Lucrare prezentată la „Congresul civilizației traco-geto-dacilor” Ediția I, Buzău, România, 2016)
Prof. Ecaterina Chifu

Mihai Eminescu, geniu universal, vine din „nemărginirea timpului¹” să ne dea „din ramurile gândului¹” imboldul de a face eforturi ca „totul să fie dacizat²” la noi, în România Mare, adică să se revină la acel univers plin de armonie și de pace, în care se respectă legile juste, favorabile românilor, sperând în reînvierea virtuților neamului românesc, moștenite de la Daci. M. Eminescu, „cea mai înaltă conștiință românească⁴” este poetul de geniu care a ridicat un templu poeziei în spiritualitatea românească și universală, poet a cărui personalitate a atins dimensiuni enciclopedice ale cunoașterii, fapt ce i-a permis să evoce istoria neamului nostru în tablouri vii, de o neasemuită frumusețe și expresivitate. Iubind poporul român, Eminescu a subliniat în versuri și în articole din ziare, precum și în manuscrise, unitatea lui etnică străveche, spirituală, religioasă, susținută de o limbă unică, tradiții și obiceiuri identice, port asemănător al românilor din spațiile ce le-au populat, precum și de legi nescrise care trebuie a fi aplicate conform „jus ollache /ollachorum⁸” adică după obiceiul pământului. „Nu există nici o deosebire între rasa română din Muntenia, Moldova, din cea mai considerabilă parte a Ardealului și a Țării Ungurești. E absolut aceeași rasă, cu absolut aceleași înclinări și aptitudini⁸”. „Românii nu sunt nicăieri coloniști, veneturi, oamenii nimănui; ci, pretutindenea unde locuiesc, sunt autohtoni, populație mai veche decât toți conlocuitorii lor⁸”.

Aducând drept argumente asemănările lingvistice din spațiul românesc, Eminescu conchide: „O unitate atât de pronunțată a limbei dovedește o unitate de origini etnice⁸”.

Limba română era vorbită pe teritorii largi de Dacii ce au migrat spre toate punctele cardinale, înmulțindu-se numeric. El menționează într-un articol din „**Timpul**²” :cum avarii conduși de Martin și Comenius în anul 579, vorbeau aceeași limbă cu geții.

În recenzia din „**Convorbiri literare**²” la lucrarea lui Iulius Jung, „Die Anfänge der Romanen(Kritisch ethnographische Studien)” apărută la Viena, în anul 1876, favorabilă ideii noastre naționale, îndeosebi ideii de continuitate, Eminescu, pornind de la întrebarea „*Stăruit-au românii în așezările lor din Dacia Trăiană sau au trecut Dunărea în vremea lui Aurelian și au reocupat Dacia în sec. al XII-lea?*”² demonstrează cu argumente solide că teoria vidului nu este valabilă, că Dacii au continuat existența în vatra lor strămoșească. Poetul a pus mereu în lumină permanenta continuitate și statornicia poporului român în opera literară și în publicistică. Poetul național M. Eminescu a fost printre primii intelectuali români care a încercat „restaurarea” originii dacice, militând pentru realizarea „**Daciei Mari**” prin Societatea „**Carpați**” și activitatea publicistică. El era mândru de fizionomia românilor, având ca strămoși Dacii, apreciați de etnograful Hoffman(sec. al XVIII-lea), menționat de poet în „**Timpul**²” unde a redat observația acestuia: „*Dezvoltarea craniului la rasa română e admirabilă, că sunt cranii care merită a fi în fruntea civilizației*”⁸ „*Fiți voi romunculi, eu simt în mine dacul*”⁷ afirma Eminescu în anul 1880, într-o variantă a poeziei „**Ai noștri tineri**” pentru a se distinge de cei ce susțineau curentul latinist.

Venit din eternitate și întors în eternitate, Eminescu, dorea la „*trecutul mare, mare viitor*”¹ în România pe care o invoca cu multă iubire „*Țara mea de glorie, țara mea de dor*”¹ ce trebuie apărată cu toate forțele. „**Scrisoarea III**”¹ evocă, prin glasul lui Mircea cel Bătrân, vitejia strămoșilor noștri ce l-au înfruntat pe „*Darius al lui Istaspe*”¹ și „*Împărați pe care lumea nu putea să-i mai încape*”¹ ce-au dorit „*pământ și apă*”¹ și s-au făcut „*toți o apă și-un pământ*”¹. Acest episod este reluat și în poemul „**Gemenii**”¹.

Eminescu a intenționat să redea în piesele sale de teatru istoria neamului românesc, evocând figuri reprezentative: Decebal, Dochia, Mircea cel Bătrân, Horia, Avram Iancu, Mureșan, pe cei din neamul Basarabilor și al Mușatinilor.

Mihai Eminescu era fascinat de civilizația geto-dacică de care a luat cunoștință din cronicile vechi, din biblioteca lui Aron Pumnul sau din cursurile de la Viena ale profesorul său de istorie Ernst Rudolf Neubauer, scriitor, autor de cărți, poezii, studii, basme, ce a pus în lumină „lumea veche a Dacii”⁶. Unele din temele poetice eminesciene sunt inspirate de concepțiile despre viață și

moarte ale Dacilor și ale zalmoxianismului: „**Genaia**³”(proiect de poem dramatic ce trebuia să redea o cosmogonie originală, conform miturilor dacilor), „**Decebal**³”(piesă de teatru în versuri ce evocă pagini zguduitoare din istoria Daciei”), „**Miradoniz**¹”(poem ce redă universul mirific al spațiului ancestral), „**Memento mori**¹”(poem în care Dacia apare într-un cadru natural plin de feerie, în contrast cu alte țări evocate în această „**Panoramă a deșertăciunilor**¹”), „**Sarmis**¹”(are ca personaj pe „*Pe Sarmis, craiul tânăr din Getia cea veche*¹” redă iubirea idilică dintre doi tineri, într-un decor de vis, iubire ce se vrea durabilă, dincolo de spațiu și de timp, ca la neamul „nemuritorilor”, revenind ca un lait-motiv versurile:

*„Iar caii albi ai mării și zimbrii zânei Dochii
Întind spre apă gâtul, la cer înalță ochii¹”.*

În „**Sonete**¹” poetul se lasă copleșit de basmul „zânei Dochia” ce îndeamnă la visare”). „**Glossa**¹” este catehismul poetic eminescian, fiind realizată prin versuri-sentințe ce amintesc de înțelepciunea Dacilor, de Legile Belagine). Poemul „**Gemenii**¹” evocă figuri istorice ca Sarmis, Tomiris, Brigbelu. Primele versuri redau locul de vecii al „regilor dacici”:

*„O candelă subțire sub bolta cea înaltă
Lumină peste regii cei dacici laolaltă,
Cari tăiați în marmur cu steme și hlamide
Se înșirau în sală sub negrele fride.¹”*

La nunta lui Brigbelu participă și zeii Daciei:

*„Brigbelu, rege tânăr din vremea cea căruntă,
Pe zeii vechii Dacii i-a fost chemat la nuntă.
Frumos au ars în flăcări prinosul de pe vatră,
Pe când intrară oasprii sub bolțile-i de piatră.
În capul mesei șade Zamolxe, zeul getic,
Ce lesne urcă lumea cu umăru-i athletic.
În dreapta lui sub vâlul de ceață mândrul soare,
În stânga-i șade luna sfioasă, zâmbitoare...¹”*

Figura frumoasei mirese, Tomiris „*Odor cu păr de aur și ochiul înțelept*” seamănă cu cea a femeilor din neamul Dacilor: „*În păru-i lung de aur se învălea, Tomiris*¹”.

Zamolxe, participant la nuntă, alături de soare și lună este „*Sămănător de stele și-ncepător de vremuri*¹” și însumează principiul unirii într-un întreg ce cuprinde toate părțile, care se influențează unele pe altele, preluând calitățile totului, conform credinței Dacilor. El, marele zeu, capătă proporții gigantice în viziunea lui Sarmis, ce apare ca un strigoi, după ce a fost ucis de fratele lui geamăn, Brigbelu:

*„Zamolxe, zeul vecinic, ridică a sa frunte
Și decât toată lumea de două ori mai mare,
Își pierde-n ceruri capul, în jos a lui picioare.
Cum sufletul lui trece vuind prin neagra ceață,
Cum din adânc ridică el universu-n brață,
Cum cerul sus se-ndoaie și stelele-și așterne,
O boltă răsărită din negure etern,
Și, decât toată lumea de două ori mai mare,
În propria lui umbră Zamolxe redispere.¹”*

În „**Povestea Dochiei și ursitorilor**”¹ apare mitul Dochiei și precum și al ursitoarelor, implicate în destinul oamenilor, una urându-i fiului Dochiei să fie mare împărat, alta viteaz și înțelept, iar altă ursitoare îi prezice „*viață fără moarte și tinerețe fără bătrânețe*”¹, ca în concepția Dacilor zamolxieni, idee preluată de Petre Ispirescu în „**Basmele românilor**”.

În poemul „**Strigoii**”¹ apare iar Zamolxe („*moartea morții și învierea vieții!*”¹) care este invocat de magul „*uitat de moarte*” să dea viață reginei dunărene, Tomiris, de o frumusețe ideală (ca mai toate figurile feminine eminesciene, cu ochii albaștri și părul lung, blond, asemenea Dochiei), iubită de Arald, avar venit de pe Volga: „*Duh dă-i tu, Zamolxe, sământă de lumină/ Din duhul gurii tale ce arde și îngheață*”¹.

Se spune doar șoptit că Eminescu era un „**inițiat**” dar nu și cine l-a inițiat, unde a avut loc inițierea. D-l profesor Dumitru Copilu-Copilin, la lansarea cărții „**Eminescu în circuitul universal**” (Editura Bibliotheca) a spus că nu se știe nimic despre viața lui Eminescu de la 16 la 17 ani, după plecarea de la Blaj și trecerea munților în regat (Țara Românească). Este imposibil să nu fi poposit și la Mănăstirea Sinaia, unde erau atâtea cărți și manuscrise și preoți învățați. Nu întâmplător s-au descoperit la Sinaia plăcuțele de aur unde era scrisă istoria Dacilor. Cineva le păzea acolo, din moși strămoși, căci au existat mereu tainuitori, păstrători ai credinței străvechi.

Faptul că a dus o viață monahală poate fi confirmat de nuvela „**Cezara**” (o scriere de tinerețe), căci călugărul Ieronim, personaj ce iese din mănăstire în urma unui călugăr bătrân și are înfățișarea poetului. În acest caz, a avut acces la acele cunoștințe transmise pe cale orală, din preot în preot, încă din timpul școlii zamolxiene, căpătând calități de a accede la comunicarea cu entități spirituale, cum s-a demonstrat în zilele noastre, că fiecare ființă emite biofotoni ce circulă cu viteza luminii în univers, cum susține de d-l prof. Dr. Dumitru Constantin Dulcan („**Inteligența materiei**”).

Magul din „**Povestea magului călător în stele**”¹ inițiat în tainele lumii, al cabalei, un iluminat, îi dă învățătură fiului de împărat, cel ce află de la seraf (un înger) că toți oamenii, după un vechi mit strămoșesc, au stele în cer care pier la moartea lor, acesta însă nu are, căci Marele Creator a pus în el semnele genului: „*Cum toate-s el și dânsul în toate e cuprins/ Astfel tu vei fi mare ca gândul tău întins*”¹. În zborul lui prin spațiu, fiul de împărat este asemenea luceafărului, plutind ca solomonarii, prin „*cer de stele*”¹ străbătând distanțe incomensurabile în câteva clipe.

În „**Odin și poetul**”¹ autorul își dorește să întâlnească în mare „*Pe zeii vechi și mândri ai Valhalei*”¹ și imaginează un dialog cu Odin (frate cu Zamolxe) spunându-i: „*Ca un luceafăr am trecut prin lume*”¹ și evadează în visul de iubire cu o zână a mării, proiectând astfel o posibilă fericire. Acolo îl întâlnește pe Decebal ce-l întreabă ce mai face regatul său „*ce Dacia se numea*”¹ și despre cetatea lui, Sarmisegetuza. Poetul o vede strălucitoare, „*cu pietre scumpe, ca de granit*”¹ prin coroana regelui (simbolizând Dacia viitoare) și îi vorbește de decăderea romanilor.

Legătura transcendențială dintre Eminescu și spiritul dacic susține d-na Lucia Olaru Nenati că are la bază situarea vechii sale case de la Ipotești pe o construcție dacică⁶.

Decebal, fiu „*al Daciei vechi*”³ figură legendară, luptător pentru libertatea dacilor, este evocat în poemul dramatic „**Decebal**”³ impresionează prin caracterul său, el, căruia Roma îi plătea tribut, stăpâna o țară întinsă. Decebal spune că, deși învins, povestea neamului de dac va pătrunde în cartea de istorie. El compară cu marea Dacul, care-i când „*un diluviu...când murmuire*”³, „*o înfinită armonie*” („*Astfel e dacul. El se avântă-n luptă / El luptă... apoi piere*”³). El îl avertizează pe regele iazigilor, prieten al Romanilor, Iaromir, că, dacă Dacia cade, toate popoarele dornice de cuceriri vor năvăli în Roma, căci Dacii sunt cei care au pornit dezastrul ei. La confruntarea dintre Daci și romani participă și zeii Daciei, înfruntându-i pe ai dușmanilor, apoi se retrag în mare: „*Zeii daci ajung la marea ce deschide-a ei portale, / Se reped pe trepte nalte și cobor în sure hale*”³).

Ființa supranaturală, „*zmeii Daciei*”³ se implică în conflict. Decebal impresionat de jertfa Dacilor, îndurerat de soarta neamului său, văzând că ducii daci cântă, râd, bând vin cu otravă, cu părul albit subit, aruncă într-o prăpastie coroana și rostește un blestem cumplit asupra romanilor: „*Zeci de secole urcarăți, zeci de secole să cădeți/ Viața voastră să nu fie decât o lungă cădere! / Cum ați omorât voi un popor, astfel să muriți și voi!*”³ și alege să moară cu demnitate. Într-o variantă prezentată pe scenă la Chișinău, după un scenariu de Mihai Prepeliță, este inclusă și poezia

„**Rugăciunea unui dac**¹” bătrânul dac fiind chiar, „*Sânge al lui Burebist*³”, Diurpaneu, regele ce i-a încredințat lui Decebal conducerea Daciei, considerându-l viteaz și bun strateg și care-l înfruntă pe Traian. El îi cere pacea Daciei, dar, văzând dezastrul adus de romani, își dorește intrarea în „*veșnicul repaos*¹” prin extincția totală, contrară concepției Dacilor ce se vor nemuritori și cere de la Demiurg chinuri cumplite: „*Până-oi uita durerea și voi putea să mor*¹”.

Poezia începe cu evocarea mitului creației, prezent și în gândirea strămoșilor noștri, în „**Vede**”, idei preluate în **Rig-Veda**, creație indiană, asemenea versurilor din prima parte a „**Scrisorii I**”:

*”Pe când nu era moarte, nimic nemuritor,
Nici sâmburul luminii de viață dătător,
Nu era azi, nici mâine, nici ieri, nici totdeauna,
Căci unul erau toate și totul era una;
Pe când pământul, cerul, văzduhul, lumea toată
Erau din rândul celor ce n-au fost niciodată,
Pe-atunci erai Tu singur, încât mă-ntreb în sine-mi:
Au cine-i zeul cărui plecăm a noastre inemi¹?”*

Demiurgul, spune poetul: „*El este moartea morții și învierea vieții!*¹” cum credeau Dacii despre destinul lor, dirijat de Zamolxe. Mulți eminescologi cred că prin această poezie, Eminescu și-a anticipat moartea, fiind un vizionar, poezia capătă accente dramatice, mai ales că în dialogul cu divinitatea se folosește persoana I:

*„Gonit de toată lumea prin anii mei să trec,
Pân' ce-oi simți că ochiu-mi de lacrimi e sec,
Că-n orice om din lume un dușman mi se naște,
C-ajung pe mine însumi a nu mă mai cunoaște,
Că chinul și durerea simțirea-mi a-mpietrit-o,
Că pot să-mi blestem mama, pe care am iubit-o -
Când ura cea mai crudă mi s-ar părea amor...
Poate-oi uita durerea-mi și voi putea să mor.*

.....
*Străin și făr' de lege de voi muri – atunce
Nevrednicu-mi cadavru în uliță l-arunce,
Ș-aceluaia, Părinte, să-i dai coroană scumpă,
Ce-o să asmuțe câinii, ca inima-mi s-o rumpă,
**Iar celui ce cu pietre mă va izbi în față,
Îndură-te, stăpâne, și dă-i pe veci viață!**¹”*

În lungul poem „**Memento mori**¹”(Panorama deșertăciunilor), Eminescu amintește de faima și decăderea popoarelor antice, evocând cu dragoste „*raiul Daciei*¹”:

*„Lângă râuri argintoase, care mișcă-n mii de valuri
A lor glasuri înmiite, printre codri, printre dealuri,
Printre bolți săpate-n munte, lunecând întunecos,
Acolo-s dumbrăvi de aur cu poiene constelate,
Codrii de argint ce mișcă a lor ramuri luminate
Și păduri de-aramă roșă răsunând armonios.*

*Munți se-nalță, văi coboară, râuri limpezesc sub soare,
Purtând pe-albia lor albă insule fermecătoare,
Ce par straturi uriașe cu copacii înfloriți
Acolo Dochia are un palat din stânce sure,
A lui stâlpi-s munți de piatră, a lui streșin-o pădure,*

A cărei copaci se mișcă între nouri adânci. ¹”

Acest univers mirific, cu „*luncile de roze*”¹ și plin de „*flori mândre dumbrave*”¹ cu murmur de izvoare și lumini paradisiace, cu soare, lună, stele, unde se află palatul Zânei Dochia este evocat cu mult dor:

*„Peste podul cel ușure, zâna Dochia frumoasă
Trece împletindu-și părul cel de-auree mătasă,
Albă-i ca zăpadă noaptea, corpu-i nalt e mlădriet,
Aurul pletelor strecoară prin mânuțele-i de ceară
Și prin haine argintoase străbat membrele-i ușoare,
Abia podul îl atinge mici picioarele-i de-omăt. ¹”*

Dacia apare ca „*împărăția Zeilor*”, ea este un tărâm de vis în viziunea poetului, unde revin „*sufletele mari, viteze*” ale eroilor Daciei în „*șiruri luminoase*”¹ ca prin „*poarta de la rai*”¹:

*„Ăsta-i raiul Daciei veche-a zeilor împărăție;
Într-un loc e zi eternă, sara-n altu-n vecinicie,
Iar în altul, zori eterne cu-aer răcoros de mai;
Sufletele mari viteze ale-eroilor Daciei,
După moarte vin în șiruri luminoase ce învie,
Vin prin poarta răsăririi care-i poarta de la rai¹.”*

Evocarea acestui ținut mirific al „Vechii Dacii” este făcută ca o proiectare în viitor a renașterii Daciei Mari, proiect în care credea cu ardoare și pentru care a plătit cu viața. Acest tărâm mirific apare și în nuvela „**Cezara**” în descrierea insulei lui Euthanasius de o rară frumusețe, loc ales de poet pentru o iubire extraordinară, dar și pentru o moarte lină, ca o soluție în elementele naturii. Și cum să nu iubească Eminescu această țară ce a cunoscut-o foarte bine, străbătând-o în lung și lat cu trupele de teatru, culegând folclor și cunoscându-i istoria pe viu.

Concluzii:

Eminescu, „*omul universal*” a creat o epopee lirică a mitului dacic, îndrăgostit de trecutul glorios al poporului român. El rămâne, „*steaua polară a literaturii române*”⁹ „*expresia integrală a sufletului românesc*”¹⁰ și „*soarele literelor românești*”⁵ care „*și-a asumat statutul etnic de dac*”⁵ și „*a lăsat testamentar credința în necesara asumare a condiției etnice superioarei civilizații dacice străbune*”⁵.

Bibliografie și note:

- 1) Mihai Eminescu – „Poezii și proză” – Editura Cartea Românească, 1974;
- 2) Mihai Eminescu – Opere, vol. IX, XII; Ediție critică întemeiată de Perpessicius – Editura Academiei Române, București, 1980;
- 3) Mihai. Eminescu – „Opera dramatică. Lucrări originale” – Editura Vestala, București, 2001 p 29;
- 4) Gheorghe Gavrilă Copil – Revista „Noi. Dacii” nr.87, 2016;
- 5) Gheorghe Bucur – „Mihai Eminescu și asumarea statutului etnic de dac”(revista „Dacia magazin”, nr.84, 85, decembrie, 2012, ianuarie, 2013;
- 6) Lucia Olaru Nenati – Revista „Adevărul Moldovei”.
- 7) Mihai Popescu – „Eminescu și părintele istoriei” – „Dacia Magazin” nr.108, 109, decembrie, 2014;
- 8) Radu Mihai Crișan – „Eminescu interzis. Gândirea politică” Editura Tibo, București, 2009;
- 9) Ștefan I. Stăiculescu – „Mihai Eminescu, Steaua Polară a literaturii române” – revista „Dacia magazin” nr.96, 97, decembrie, 2013, ianuarie, 2014;
- 10) Theodor Codreanu – „Eminescu incorect politic” – Editura Scara Print, 2014.